

AMERİKAN DEĞER SİSTEMİNİN¹ GÖRÜNÜMLERİ

Joseph H. Fichter

Çeviren: Dr. Mahmut TEZCAN*

1- Amerikan Maddeciliği:

Bir toplumun değerlerinin, o toplumun en başarılı olduğu davranış alanında en fazla önem kazanmaları hemen hemen kaçınılmaz bir durum olarak görünür. Amerikan toplumu, en büyük başarısını kendi fizikî çevresine hâkim olmakta göstermiştir. Amerikalılar, muhtemelen insanlık tarihinde aşılmamış bir derecede becerikli ve hünerli bir biçimde madde ile uğraşmışlardır. Madde ile uğraşmaktaki ve ona hâkim olmaktadır bu başarı, manevî ve insanî başarılarında bile maddî ölçütleri kullanmak eğilimini doğurmuştur.

Maddecilik, bir derece meselesidir ve Ameikan kültürünün maddî değerlere önem verdiği hükmü, onun başka değerleri olmadığı veya onları ihmal ettiği anlamda yorumlanmamalıdır. Biz burada, kantitatif ölçmeye olan eğilim ve ona verilen önemden bahsediyoruz. Amerikan kültüründe özerinde durulan değerlendirme normları maddenin özellikleridir: Ölçü, sayılar, frekans ve hız. Bir ürünün "daha iyi" görüldüğü, verdiği his ve lezetin "daha iyi" olduğu yâni daha fazla rahatlık, zevk ve kolaylık verdiği söylendiği zaman, maddenin duygulara yönelen kalitelere dikkat çekmiş oluruz.

Yabancı gözlemciler, kimi vakit, Amerikan toplumunda bütün davranışların 'dolar ve sent meselesine' indirgenildiğini abartarak belirtirler. Onlar yanılmışlardır. Çünkü Amerika'da bazı değerler parasal normlarla ifade edilir. Birçok Amerikalılar, en başarılı bir babanın, ailesini 'en iyi geçindiren' baba olduğuna inanırlar ve bu geçindirme, onun ailesine getirdiği para miktarı ile ölçülür. Film meraklıları en sevdikleri aktör veya aktrisler arasında hangisinin "en iyi" eğlendirici

1- Bu etüt, yazarın "Sociology" isimli yapıtından dilimize çevrilmiştir. s. 304-314.

* Eğitim Sosyolojisi kürsüsü asistanı.

olduğunu anlamak için onların yıllık kazançlarını bildirmelerini merakla beklerler.

Genellikle çok başarılı bir râhibin, en geniş kalabalıkları kürsüsüne, radyo veya televizyon programlarına çeken kimse olduğu varsayılır. Toplantısını “bir ticarî işi yönettiği gibi” yöneten veya kilise binasından doğan borcu tam olarak ödemiş olan bir râhip çok ögüldür. Benzer ölçütler, birçok hâllerde, akademik düzeyden kayıp iş yöneticileri sırasına girmeye çalışan kollej veya Üniversite başkanlarının fonksiyonlarının değerlendirilmesinde de sık sık kullanılır. Tekrar seçilmek isteyen belediye başkanı, vali veya devlet başkanı, kampanyasının büyük bir kısmını, halkı ikna için kendisinin başarılı bir iş adamı olduğuna ve malî, maddî başarı ve gelişmelerini belirtmek için çaba sarfeder.

Bütün bu roller, aynı zamanda, maddî olmayan ve parayla ilgisi olmayan ölçütlerle de ölçülürler. Devlet memuru, eğitimci, râhip, eğlendirici ve ana-baba, aynı zamanda kendi temel kurumlarında geçerli olan temel değerlere göre de değerlendirilirler. Herhangibir toplumda bunun böyle olması mantıken beklenir ve muhtemelen bundan kaçınılmaz. Böylece, bu kurumsal değerlerin, malî ve kantitatif ölçme normaları halinde getirilmiş olduğunu veya bunların içinde eritildiğini söylemek doğru değildir. Vakıta şudur ki, temel kurumlar, aslında, ekonomik kurumlara özgü olan birtakım değerlerin istilâsına uğramışlardır.

Bizimki gibi materyalist bir kültürde, manevî ve insanî kazançların, hemen hemen otomatik olarak maddî başarılardan doğduğu hakkında müphem bir inanış da vardır. İnsanın hayatı maddî yaşantının minimum standardının altına düştüğü zaman, kültürel değerlerin bunlarda zarar gördüğü de gözle görülebilen bir gerçektir. Manevî huzur, kültürel ilgiler ve normal toplumsal ilişkiler asgarî maddî geçimden daha fazla birşeyi gerektirir. Fakat bundan asla şu sonuçlara varılamaz: Bir insan ne kadar çok maddî başarı kazanırsa okadar mesut olur, yahut, fakirlik ortadan kalkarsa bütün toplumsal problemler yok olup gidecektir veya maddî başarı elde eden adam, tanrının sevdiği kuludur!

Canlı, genç Amerikan kültürü geleneksel ve yavaş değişen kültürlerin tam karşısında yer alır: Biz, “*En büyük ve en iyi*” objelere önem veririz; başkaları ise “*En eski ve en iyi*” ye önem verirler. Biz, mantikî olarak, en iyi başardığımız şeyler üzerinde dururuz: En uzun

köprü, en geniş yol, en yüksek bina, en hızlı uçak. Bütün bunlar nicelikle ilgili ölçülerdir. Bu en üstün dereceleri bile aşacak olan yakın geleceği bekleyiş, Amerikan toplumunun karakteristik bir niteliğidir.

Amerikalıların sayısız maddî olmayan fonksiyonları ve değerleri ifade için ölçülebilir sembollere baş vurmaya kolay bulmalarından, onların kültüründe materyalizmin herşeye nüfuz ettiğini sanmak büyük bir hatadır. Babanın işi ve ücreti, onun ailesine olan sevgisinin bir göstergesi olarak kullanılmasına bakıp da, baba sevgisinin zayıflığına veya yokluğuna hükmedilemez. Maddî sembollerin dinsel, ekonomik ve siyasal kurumların başarısının ölçülmesinde kullanılması, dinsel motivasyon, işe bağlılık veya genel refahla ilgilenmenin bu kurumlarda azalması demek değildir. Materyalizm, maddî olmayan çabaların ve fonksiyonların yerini almamıştır. Hatta bunun aksini iddia etmek mümkündür. Pragmatik ve maddî ölçme tekniklerinin kullanılmasının maddî olmayan faaliyetler düzeyindeki çabayı daha da ileri götürdüğünü ve ıslah ettiğini ispatlamak da mümkündür.

2- İnsaniyetçi Değerlere Artan İlgisi:

“Materyalist kültür” terimi görelî (izafî) olup Amerikan toplumunda maddî başarıya kendi başına bir amaç gözüyle bakılmaz. Servet için servet peşinde koşmak, cimrinin niteliğini oluşturur. Yoksa, genel olarak Amerikalının değil. Servete daha fazla mal ve hizmet üretmek ve tüketmek için bir araç gözü ile bakılır. Hiçbir Amerikalı, servet sahibi olmayı başlı başına bir amaç olarak kabul etmeye istekli değildir. Hatta böyle yapsa bile, davranışını daha değerli nedenlerle makul göstermeye çalışır.

Aile reisi, zamanını ve enerjisini iş faaliyetlerinde harcarken bunu karısı ve ailesi için yaptığını söyler. Katkıları için eski mezunların peşinde koşan ve yüksek öğretimde gelir sağlayacak bir yardım fonu teşkil etmek isteyen yüksek okul müdürü, yüksek öğrenimin şimdi pahalı bir iş olduğunu söyler. Bu örnekler, maddî başarıların başarı normu olarak kullanıldığına işaret etmekle beraber, aynı zamanda, daha yüksek amaçların icrası için de bir araç olarak kullanıldıklarını da gösterir. Bu bileşimde esas itibarıyla bir mantıksızlık ve uyumsuzluk yoktur.

İşte bu gerçeğin ışığı altındadır ki Amerikan kültürünün hem maddî başarıya ve hem de hümanist değerlere ilgi gösterdiği müşahade edilir. Denilebilir ki bu her ilgede paralel hatlar halinde ilerlemektedir ve ikisinin arasında bir çeşit karşılıklı nedensellik vardır. Halk

kitlesinin maddî yararı bakımından doğal kaynaklarımızın fevkalâde olanaklarını kavradıkça yüksek değerlerin yayılma ve korunmasının önemini de kavramaya başlıyoruz.

Aşağıda, Amerikan toplumsal vicdanının gelişmesinden yararlanan ve bu gelişmeye iştirak eden kişi ve kategorilerden göze çarpan birkaç örnek veriyoruz.

a- Hümaniter değerler için artan ilgi, Amerikan kültüründe mevcut haklar, ayrıcalıklar ve olanakların giderek daha fazla Amerikalı kategorilerine yayılmasında görülebilir. Örneğin siyasal kurumlarda katılmanın yüksek değeri, I. Dünya Savaşından sonra kadınları içine almak suretiyle genişledi. Kimi Amerikalılar bu harekete karşı geldiler. Fakat aynı zamanda, kadınlara oy verilmesini isteyen ve eşit hak isteyen guruplar, uzun zamandır aralıksız bir mücadelede bulunmuşlardı. Kadının oy vermesi gereği hemen hemen kaçınılmaz bir kültürel eğilimdi.

b- Diğer bir örnek, çocukların çalışması ile ilgili mevzuattır ki buna da bir parça karşı geliniyordu. Bu mevzuat, çocukları sömürüye karşı koruyordu. Bunlar zaman zaman hâlâ ihlâl edilmekte iseler de toplumun çocukları koruması gereği bugün Amerikan kültüründe genel bir ilke olarak kabul edilmiştir. Çalışanların örgütlenme ve kollektif pazarlık hakları bugün yasalarımıza girmiş bulunmaktadır. Azınlıklara karşı yapılan ayrımları yok etmeye çalışan hakkaniyetli işe alma usulleri, bazı federe devletlerde kabul edilmiş olup, muhtemelen, ulusal çapta bütün ülkeye yayılacaktır.

c- Amerikan toplumunda dinsel ve ırksal azınlıkların korunması uğruna elbirliğiyle sarfedilen çabalar insanî değerlere karşı şimdiye kadar görülmemiş bir şiddetle gittikçe artan ilginin tipik belirtilerini temsil ederler. Bu koruma, 2. Dünya Savaşından sonra devam ettirildi. Bugün Amerika'da ırksal ve dinsel softalık hâlâ mevcut olup muhtemelen her zaman olacaktır. Fakat dışarı vuran suistimallerin kaldırılmasına yönelik eğilimden artık kuşku duyulmaz. Toplumun vicdanı, sadece, yeni yasalarda ve eski yasaların insanî yorumlarında değil, aynı zamanda bu değişimi destekleyen çok sayıda gönüllü guruplarla da kendini belli eder.

d- Çeşitli biçimlerde engelli kimseler sayısız toplumsal ve hümaniter refah programlarında daha fazla ilgi görmektedirler. Çocuk felci kurbanları, konuşma ve işitme özürleri olan çocuklar, gayrimeşru ve yetim çocuklar, başkasının koruma ve yardımına muhtaç olan

anneler, yaşlılar, işsizler ve diğer birçokları yardıma muhtaç ve sorunlarını kendi başına çözemeyecek kimseler kategorisini oluştururlar. Geçmişin düzensiz ve arasıra vuku bulan kişisel isteğe bağlı yardım-severlik hareketleri, şimdi artık etkili ve iyi organize edilmiş para toplama kampanyalarıyla ve yersel federe ve fedarâl hükümetlerce yapılan resmî hizmetlerle takviye edilmektedir.

İnsaniyetçi değerlerin pratik uygulanışının ilginç bir yönü, daima karşılaşılan karşı gelinme çeşididir. Değişme gerçekleşmeden önce idealin sözde kalan onayı ile yetinilir. Fakat önerilen somut uygulamaya karşı gelinir. Değişmeden sonra ise insanlar hem ideale ve hem de pratiğe uymayı öğrenirler. Şimdi, kadınların oy vermesine veya çocukların sömürülmesini önleyen yasalara karşı gelinmesini kimse düşünmez. Fakat hâlâ, âdil çalışma koşullarını düzenleyen ve zencilerin eşit haklara sahip olmalarını sağlayan yasalara şiddetle karşı çıkan kimseler vardır.

Karşı gelme, daima ve garip bir biçimde şu delile dayanır: Hakların başkalarına yayılması, kişisel haklara karşı bir tecavüz teşkil eder. Bu delilin doğruluğu ancak şu noktadadır: Bir kimsenin başkalarının haklarına riayet etmesi gereği, onun biçimsel görevlerini artırır. Haklar ve görevler birbirlerine bağlıdır ve bu vakıanın toplumsal vicdanda gittikçe daha fazla kabul edilişi, Amerikan kültürünün lehine kaydedilecek bir husus teşkil eder.

Bu kültürel eğilimde kaçınılmaz veya mutlak hiçbir şey yoktur. Bunun sayısız toplumsal nedenleri ve koşulları vardır. Fakat bu, çağdaş Amerikan toplumunun göze çarpan bir gerçeğidir.

3- Amerikan Değerlerinin Nihai Noktası:

Amerikan toplumu, o kadar çok farklı gurup ve kategorileri kapsar, okadar çok farklı değer yönelimlerine sahiptir ki, ilk bakışta bütün Amerikalıların üzerinde anlaştıkları nihaî bir değer noktası bulmak olanaksız görünüyor. Bununla beraber, dış davranış modellerinde geniş ölçüde beliren bir takım fikir ve inançlar vardır. Bunlardan bir özet yapacak olursak, halkımızın çoğunluğunun önemli saydığı bir şeyi bulmak olanaklıdır. Bu ise, değer sistemidir.

Din, ırk, etnik temel, ekonomik statü ve bölgesel alt kültür farklılıklarına rağmen pek çok Amerikalı bu değerleri tasdik ederler. İşte "Değerlerin nihaî noktasından kastettiğimiz şey, birçok Amerikalının tasdik ettiği bu değerlerdir. Bunlar Amerikan kültürünün temel

temalar serisini oluştururlar. Bunların herbiri, aynı zamanda başka kùltùrlerde de bir dereceye kadar bulunmalarına rağmen, birleştikleri zaman tipik olarak Amerikandır. Herhangi bir mutlak anlamda nihaî değildirler. Ancak halkın değerli olarak kabul ettiği Şeylerin en yùksek mùřterek mahreci olmaları bakımından nihaîdirler.

a- Hayatı rasyonel bir biçimde ele alma değeri, hemen hemen bütùn Amerikalılarca kabul edilir. Bu eğilim, toplumsal sistemin kavram ve uygulamalarının yeniden yoklanmasındaki sürekli çalışmalarda ve bir işi yapmakta en az zaman harcamayı gerektiren, en makul ve en az gayret sarfını sağlayan yöntemler aramakta belirir. Bize, bilimi, tabiata hâkim olmaya ve bütùn problemlerin çözümlüne uygulamaya koyulmuş bir mühendisler kuşağı adı verilmiştir. Tabiî ki hâlâ kùltürümüzde birçok folklorik ve boş inan düşünce biçimi ve akıl dışı davranış ve tutarsızlıklar vardır. Fakat hâkim yaklaşım, bilimsel olandır.

b- Aklilik yaklaşımıyla çok sıkı bir biçimde ilişki halinde olan diğer bir değer de gelişmeye verilen önemdir. Toplumun, kùltürüne ve kişiliğin iyileştirilebilirliğine olan iman, tarihimizde bir tür itici kuvvet olmuştur. Amerikalıların geleceğe inançları vardır. Fakat bu geleceği sadece zamanın getirdiği bir gelişme olarak değer, beşerî çabanın, problemlerin çözümlüne başarılı olarak uygulanabildiği bir devre olarak görürler. Burada önemli olan, Amerikan aklının değerme ve tecrübeyi kabul etme arzusudur ve bu, zekânın güttüğu değerimenin mutlaka iyi olacağına dair bir ulusal tutumdur.

c- Bireysel başarı değerine aklı yaklaşım ve gelişme ile beraber giden bir parça olarak büyük önem verilir. Başarının maddesel ve paraya ait ödülleri ölçüldüğünü daha önce görmüştük. Fakat bu, başarının sadece işi ve ekonomik gayretlerle elde edildiğinde ona değer verildiği anlamına gelmez. "Kendini yetiştiren kimse" dendiğinde, bir fizikçi veya biyokimyacı olduğu kadar fizikçi, atlet veya bir güzellik kraliçesi de olabilen bir erkek veya kadın anlaşılabilir. Başarının en büyük kısmı, gerçektemiş bir başarı olarak değerlendirilir. Fakat başarı yolunda rol oynayan "kopmalar" (breaks) da geniş ölçüde takdir edilirler.

d) Amerikan kùltüründe çalışmaya yùksek bir değer verilir. Bir insanın değerinin başlıca ölçütü, onun "ne yaptığı" yâni topluma olan fonksiyonel yararadır. Çalışmaya yönelme eskiden Amerikalılar arasında hemen hemen zorunluluğa denkti. Maddî refahın, başarının ve boş zamanın ulusal çapta artışi ile çalışmanın bu zorunlu görünü-

şü birey bakımından azaldı. Fakat hâlâ, faaliyet üzerinde genel bir ısrar ve bir iş meydana getirmeye değer verilir. Amerikan şehirlerinin acelesi ve hummalı faaliyeti, yabancı bir gözlemcinin daima gözüne çarpar.

e) Nisbeten genç Amerikan kültürünün az sayıdaki geleneğinden biri de birey için özgürlük değerine önem vermesidir. İnsanın aslı niteliklerinin değerli olarak tanınması, onun ahlâkî sorumluluğu, kişisel dokunulmazlığı ve Tanrının bir yarattığı olarak vekarı, değer sistemimizin tipik bir özelliği olmuştur. Özgürlük artık sadece siyasal sınırlamalar ve ekonomik baskıdan kurtulmuşluk değildir. Hem birey ve hem de toplum için özgürlük arasına ihlâl edilmesine rağmen bir değer olarak Amerikalılar arasında Üniversal olarak kabul edilmiştir.

Amerikan toplumsal davranışının diğer birçok başka hususları da bize, aynı zamanda, nihaî değerler noktası hakkında bir ipucu verir. Fakat onların çoğu, yukarda bahsettiklerimizden pek farklı değildir. Materyalizm ve insan severlik gibi iki merkezî değer birbirine bağlı ve dengeli oluşu, Amerikalıların hem fizikî ve hem de toplumsal mükemmelleşebilirliğe olan inancını gösterir. Onlar, aynı zamanda, hür bir toplumun ilerlemek için çok çalışmaya, başarıyla olmaya ve bilimsel olarak çalışmaya olan azmini gösterir.

4- Amerikan Liberalizmi ve Değerleri:

Liberalizm, Amerikan kültürünün en yüksek değerlerinin birçoğu ile çok iyi uyuyor görünen genel bir deyimdir. Herşeyden fazla beşerî ruhun hür olmasında ısrar eden liberal bir kimse, kendisine bilimsel, ilerici, rasyonel ve aydın bir kişi gözüyle bakmasını sever. Fakat, liberaller arasında büyük bir anlaşmazlığa sebep olan şey, özgürlük kavramı ve onun insan davranışı bakımından yorumudur. Genelleştirilmiş temel değerler, örneğin, sadakat, Tanrıya inanç, pragmatizm, ihtiras ve komşuluk duygusu gibi liberalizm de analize ve tanıma tâbi tutulduğu zaman özelliğini kaybeder.

a) Liberalizmin sınırlandırılması, özgürlüğün esas problemini oluşturur. Ancak tecrübesiz ve olgunlaşmamış bir kimse, özgürlüğü mutlak bir değer olarak düşünebilir. Diğer bütün sosyolojik kavramlar gibi özgürlük de görelidir. Bir kimsenin, toplumsal davranışın ve sınırsız özgürlüğün birbiriyle bağdaşmadığını görmesi için kendi tecrübe alanından öteye girmesine gerek yoktur. Günlük toplumsal yaşantımız, her zaman etkilendiğimizi, ikide bir baskı altında kaldığımızı ve şartlandığımızı açıkça gösterir. Bu bizi kültürel kukla haline

getiremez. Çünkü birçok hallerde alternatif davranış olanakları karşısında bu alternatiflerin birisini veya diğerini seçebilir ve hatta seçmek zorunda kalır ve böylece kendimizin ve başkalarının davranışının tayininde işe karışmış ve bir rol oynamış oluruz. Bu düzeyde bile çoğu zaman yapmamız icap eden şeyi yapmak isteriz.

b) Daha nüanslı fakat aynı derecede saf bir liberalizm tipi de ancak mevzubahis hareketin başkalarına zararlı olduğu hallerde özgürlüğün sınırlandırılmasına müsaade eder. Bu görüşe göre sosyal adaletin ihlâli hariç başka bir ahlâkî kötülük çeşidi yoktur, sosyal adalet ise liberalin her ne pahasına olursa olsun savunması gereken bir toplumsal fazilettir. Son yıllardaki çok satılan romanlar bu tutumun örnekleridir. Bu romanlardaki kahraman, yahudi düşmanı, zenci düşmanı veya işçi düşmanı olanlara karşı kızgınlığından köpürür. Fakat kahramanın kendisi ve yazar, evlilik dışı cinsel ilişkiler, çocuk düşürmeler, mukaddes şeylere hürmetsizlik ve yalancılığa karşı hiç ahlâkî bir endişe duymamaktadır. Gerçekten, bu sonuncu davranış örnekleri, bazan özgür ruhun ifadesi olarak benimsenir. “Kimseye bir zararı dokunmuyor” kanıtı ile savunulur. Toplumsal davranışın yegâne ve en son ölçütünün “kimseye bir zarar vermeme” olduğunu kabul eden liberal tipi, son yılların Amerikan tarihinde birçok problemlerle karşılaşmıştır. O, bir zaman Hitler aleyhtarı fakat Stalin taraftarı olmuştur. Keza 1930 yılları başındaki Marksist barışseverlik politikası ve İkinci Dünya Savaşından önce halk cephesi politikası onu tam anlamıyla aldatmıştır. Çinli komünistlere tarım reformcuları gözüyle bakmıştır. Bu sükutu hayallerine rağmen hâlâ, sadakati saptamak için yapılan duruşmaları, üniversitelerde hür konuşma sorunu ve her çeşit sansür olayı karşısında ne yapacağını bilmemektedir.

c) Herhangibir toplumun tam bir özgürlüğe veya birisine fenalık yapma yasağı ile sınırlanmış bir özgürlüğe dayanan toplumsal hareket sistemine geçmişte sahip olmadığı veya olması mümkün olup olmadığı bilimsel bakımdan kuşkuya açıktır. Geçen yüzyılın “birakınız yapsınlar” felsefesi tarafından ileri sürülen liberalizm, her yerde iyi sonuç vermemiştir. Liberal ideolojinin mantıkî temeli ne mutlak özgürlük ne de sosyal adalet olmayıp, “Doğru olanı yapmak özgürlüğü”dür. Fakat burada da hâlâ neyin doğru, neyin yanlış olduğunun ölçütü ve yargısı sorusuyla karşı karşıyayız. Özgürlük, başlıca kültürlerin en çoğunda yüksek değer biçilen bir haktır. Fakat bir takım temelsel ahlâkî ilkelerden doğan ve ancak onlar tarafından mümkün kılınan bir haktır.

d) Bu temel ilkeler, uzun zamandan beri, Amerikan esas değerlerinin bir kısmını oluşturmuştur. Aşırı liberalist, bunları kabul etmemekle aynı ölçüde Amerikan değer sistemini benimsemeyi reddetmiş olur. Sıradan bir vatandaşın yorumladığı gibi Amerikan liberalizmi aşırı kavramları içine alan bir ideoloji değildir. Nihai olarak doğuştan in-sanda mevcut olan haysiyet duygusuna ve bizim, değerlerin aslı ölçütleri dediğimiz ilkelere sosyal şahsın ahlâkî bakımından sorumlu ve şiddete açık olmayan bir insan kavramına dayanır. Sorumluluk ve dokunulmazlık kaliteleri insanlarda kalıtımsaldırlar ve aydınlanmış iyi niyetli bir toplumun ileri sürdüğü bir sonuç değildirlir.

Amerikanın bireyin özgürlüğüne ve insanın iç vekarını geliştirmeye yüksek değer veren liberal ve ilerici bir toplum olduğunda kim-senin kuşkusuz olamaz. Özgürlüğün genel olarak Amerikalılar tarafından kabul edilmiş anlamı, aşırı ve salt liberalizm anlayışından çok farklıdır. Amerikalılar, bir polis devletinin resmî yetkilerine, totalitarizmin herhangi bir biçimine ve birey, sınıf veya bir partiye uygulanan herhangi bir mutlak otorite kavramına şiddetle itiraz ederler. Fakat Amerikalılar, aynı zamanda, kırtasiyeciliğin varlığını, toplumsal tabakalaşma ve toplumsal düzen, iktidar ve otorite gibi toplumsal gerçeklerle de yüz yüzedirler. Köle veya uysal olmaksızın normal Amerikan yetişkini, bu toplumsal gerçeklerin vazettiği gerekli engelleri ve sınırları kabul eder.

Realist toplumsal bilimci, özgürlüğü, her yerde sınırlanmış, görelî ve şartlanmış olarak görür. İnsan, son yılın liberalistlerinin farzettikleri bireysel ve rasyonel olarak kendi çıkarı için çalışan ekonomik insan değildir. O, haklar ve ödevlerle yüklü tüm bir şahsiyettir. Toplumda yaşar ve sorumludur. Toplumsal ahlâkîlik kişisel ahlâkîliğin yerini alamadığı gibi toplumsal vijdan da kişisel vijdanın yerine geçemez. Özgürlüğün sınırlanmaları, gerek bir bireyin kendine hâkimiyeti yoluyla içten, gerek sosyal kontrol yoluyla dıştan gelir. Liberal bir toplumun hem hakları ve hem de görevlerinin kökü, nihai olarak insanlık değerindedir.

5- Toplumsal Problemler:

Amerikan toplumunun niteliği, sürekli olarak yeni toplumsal problemler yaratır. Bu ifade, toplumsal bilimlerin, toplumsal problemleri hafifletmek için bir araç olması gerektiği, inancında olan öğrenimin başlangıcındaki bir öğrenciyi sükutu hayale uğratabilir. Fakat Amerikan değerlerinin karakteristikleri değişmedikçe toplumsal prob-

lerimizin hiçbir zaman tamam olarak yok olmayacağını farzetmemiz mantıkîdir. Bir anlamda, toplumsal problemlerin toplumla beraber kaçınılmaz olan bir husus olduğu insanlık tarihinin kaydettiği bir derstir.

Tabii ki bu bir derece meselesidir. Nisbeten statik olan bir kültür, içinde çok az temel huzursuzluklar gösteren bir nevi sürekli iyi nizamı sağlayabilir. İlkeler çağdaş Amerikalılar için olanaksız bir biçimde toplumsal yaşantının gerçeklerini kabul etmeye eğilimlidirler. Kültürümüzün hâkim özelliklerinden birisi, mükemmelleşebilirliğe ve bunu yerine getirmek için de çalışmak gerektiğine inanmaktır. Bakışların daima yükseldiği dinamik bir toplumda elbetteki toplumsal problemler sürekli olarak devam edecektir.

a) A.B.D. de eğitim düzeyinin yükselişi, sosyal problemlerin tanınmasına katkıda bulunmuştur. Bu tanınma, toplumsal bilimlerin genişleyen müfredat programlarının bir parçasını oluşturur. Bu çeşit kültürde araştıran ruh, geleceğe doğru döner. Veriler, daha bol sayıda ve daha fazla ayrıntılı olarak mevcuttur. Altüst edilmemiş hiçbir alanı kalmadığı gibi düzenin bozulduğu hiçbir alan tetkik edilmemiş olarak bırakılmamıştır. Amerikalılar, şimdi, toplumsal gerçekleri geçmiştekenden daha fazla bilirler. Toplumsal bilimin keşiflere, analizlere ve toplumsal gerçeklerin tartışılmasına bağlı kaldığı bir gerçektir. Lâkin toplumsal bilim öğrencisi toplumla ilgililenen bir vatandaş olarak gelecekte mümkün olacak olanaklar üzerinde de mutlaka durur.

Eğitim arttıkça Amerikalılar mevcut duruma karşı hassas ve isyankâr olmaktadır. Bu eğitim sadece toplumsal problemleri tanımakla yetinmeyip aynı zamanda yeni problemler “yaratmaya” eğilim gösterir. Eğitilmiş insanların sayıca çokluğu Amerikan değerlerine daha büyük ölçüde katılmaya yol açmış fakat aynı zamanda bu değerleri tüm toplum için geliştirmişlerdir. Bir Amerikalı aydının, proletaryadan türemiş toplumsal reformcuya nisbeten daha iyi bir topluma dair görüşlerinin çok daha geniş olması bir raslantının sonucu değildir.

b) Teknolojik ilerleme, toplumsal problemler alanında diğer geniş bir faktör olmuştur. Bu, başlıca, bilimsel icatlara, maddî şeylerin yaratılmasına ve daha iyi şeyleri daha iyi bir biçimde yapmak güdüsüne dayanır. Fakat teknoloji, toplumsal organizasyonu etkiler ve ona uygulanabilir. Bir kimsenin, icadın ve üretimin değişen taleplerine bir kere değil, sık sık yeniden intibak ihtiyacı, istikrarlı ve sürekli

bir toplumsal düzenin başarısını önler. Bu durum, toplumumuzu eski teknolojik olanakların yarattığı davranışları yeni olanaklara göre değiştirmek bakımından bir tazyik doğurur.

c) Maddî yaşantı standartlarının yükselişi de Amerikan halkına “olmalı” ve “olabilir” şeyler hakkında yeni yeni kavramlar aşılacaktır. Bu, Amerikalıların tabiata hâkimiyetlerinin ve ülkemizin sayısız doğal kaynaklara sahip olmasının bir belirtisidir. Bununla beraber, tabiat ve teknolojiden başka birçok faktörler yaşama standardının sessiz bir biçimde yükselmesine katkıda bulunmuştur. Haberleşme kanalları, olanakları bildirmiş ve mükemmel olan bir ulaştırma sistemi bu olanakları en uzak yerlere götürmüştür.

Eğitim, teknoloji ve maddî standartlardan ibaret bu üç faktörün bağlantısı, Amerikan halkının toplumsal ve kültürel gereksinimlerinin tatminine yönelmiştir. Bizzat toplumsal koşulların gelişmesi bu gelişmenin ölçülmesinde kullanılan ölçütlerin daha kesin hale getirilmesinde rol oynamıştır. Bu ölçütler değerler arasındadır. Toplumsal değerler ve toplumsal koşullar arasındaki toplumsal problemler kavramına anlam veren boşluk kapanmamıştır. Her iki düzey de yükselmiştir fakat toplumsal problemler hâlâ mevcuttur.

Toplumsal değerler ve toplumsal koşullar arasındaki bu uyumsuzluk, “ne olmalıdır” ve “nedir” arasındaki farktır. Sosyolog her ikisini de toplumsal gerçekler olarak tetkik eder ve onların arasındaki ilişkilerin mütemadiyen daha yüksek bir düzeye sessizce çıkmakta olduğunu görür. Koşullar geliştikçe daha iyi koşullar isteriz. Dedelerimizin arzu ettikleri yaşantı koşulları, bizce, elde edilmiş ve daha da üstüne çıkılmıştır. Onların değerleri bize aktarılmıştır. Fakat biz onları daha yüksek düzeye çıkardık. Öyle görülüyorki dinnamik toplumsal felsefemiz, değerler ile koşullar arasındaki mesafenin hiçbir zaman yok olmamasını gerektirmektedir.